NIJVERHEID

№ 083

Brik „Nijverheid."

Reder: Joost Pot

Bch. „Vrijverheid" 106-200-1870

Reaery. Joost Pat-Slikkerveer.

Kapt. A. v.d. Hidde.

geb. Joost Pat Slikkerveer.

later. Joost Pat te Vlaardingen. 1873.

C dossier levensloop Vrijverheid

83.

№ 083

Lorik „Rijverheid."

Reder: Joost Pot

Pat- Kindelyk. 83

83

CARTE POSTALE

Correspondance

Adresse

Buk. Nijverheid"

Reeder Joost Pat te Balmer.
later Vlaandingen.

Op de zee en aan de wal

BLIJDE GEBEURTENIS OP ZEE

WAARSCHIJNLIJK HERINNERT u zich nog wel, dat ik een tijdje geleden in deze hoek van uw en mijn krant het verhaal van die verschrikkelijke zeereis naar Santos heb naverteld. Het ging over een tocht in 1891 met het barkschip Heveskes I. Een zekere Remko Balkema was kapitein. Dezer dagen kreeg ik een brief van de dochter van de heer Balkema, mevrouw J. M. Stukje—Balkema. „Toen mijn vader naar Santos — het matrozenkerkhof genoemd — ging, was hij er van overtuigt dat niemand voor zijn tijd zou sterven, maar helaas zijn ze niet teruggekeerd, op die ene na, Bouwman." Zo schreef mevrouw Stukje, die in Den Haag woont en van een oud-Delfzijler een exemplaar had gekregen van de krant, waarin het verhaal over die zeereis met hindernissen stond. Ze stuurde me nu een ander verhaal. Het gaat ook over een zeereis, maar dan onder heel andere omstandigheden en . . . met een blijde gebeurtenis. Deze reis was gemaakt twee jaar voor de beruchte tocht naar Santos. Ik zal de schrijfster zelf verder maar aan het woord laten.

„MIJN VADER was toen kapitein op de „Nijverheid," ook 'n driemast bark van dezelfde reder S. van der Hei. Hij werd ontboden met nog twee andere kapiteins en er werd hun gezegd dat het een lange reis, van ruim een jaar, zou worden. Alle drie kapiteinsvrouwen mochten echter mee. De barken voeren uit, uitgeleide gedaan aan de haven door de Delfzijlse bevolking. Ik was toen enig dochtertje van ruim een jaar. Moeder werd al gauw zeeziek. Ze kreeg natuurlijk eten noch drinken; ze wilde alleen maar dood zijn, verder niets.... Toen de schepen uit Gothenburg vertrokken, was ze echter genezen en ging de reis verder ook prima. Ze zeilden van de ene plaats naar de andere en van het ene land naar het andere. Op een gegeven dag bemerkte moeder dat ze haar tweede baby verwachtte.... Ja, wat nu? Toen ze vier of vijf maand aan boord was, wilde vader dat ze met mij over land terug zou reizen, maar daar wilde moeder niets van weten. Dus werd na veel tegenstribbelen besloten dat ze dan maar aan boord moest blijven; het moest dan maar gaan, zoals het ging....

Zeeman van acht pond

● Ze waren ongeveer zestig dagen in volle zee (Atlantische oceaan) toen moeder een grote wasdag had. De teil werd vastgesjord in een grote opgeschoten dikke tros, moeder er — hoepla, een twee drie! — in gehesen om vast te staan, aangezien het schip nogal te keer ging; dan lag het hoog op de golven, dan weer in een dal. Na een tijdje was het werk klaar. Maar . . . o wee, moeder wilde 't liefst maar direct naar kooi, want ze merkte dat de baby zich kwam melden. Ja, dat was wat.

Nu hadden ze een bejaarde stuurman van ongeveer vijftig jaar. Die kwam uit Harlingen en had een gezin van zeven kinderen. Hij kwam naar moeder kijken en moest toen maar voor dokter spelen.... Moeder en hij zetten de boel klaar en na twee uur kondigde zich een flinke zeeman van acht pond aan. Alles verliep naar wens. De baby werd ingebakerd, waarna de stuurman er mee naar de deuropening liep om mijn vader te waarschuwen. De kleine probeerde zijn longen en ze waren prima in orde. Vader stond aan het roer en kwam doodzenuwachtig de kajuit in. Hij hief de kleine boy in de hoogte en riep: „Jongens hier is Lubbe...." Een voor een kwamen de bemanningsleden het kind bewonderen en.... „bedrinken." Zoiets gebeurde natuurlijk niet iedere dag.... Toch denk ik dat ze meer voor de borrels voelden, dan voor het kind....

In een stijfselkistje

* Na de geboorte hebben ze nog veertig dagen moeten zeilen voor ze weer land in zicht kregen. Moeder was de vijfde dag nadat de baby was geboren al weer aan dek. Ze kon door de hitte beslist niet in de kajuit wezen. Nu moest echter overlegd worden waar de kleine in moest liggen. Wieg en wagen waren niet aan boord. Dan maar een stijfselkistje klaar maken, zo werd besloten. Er kwamen vier ronde schijven onder, een kret er voor en de hond moest er dan maar mee rijden. Die hond was 'n gehoorzame, schrandere zwarte poedel. Hij heette „Stuurman". Dus „Stuur", zo was zijn roepnaam, werd er voor gespannen en voort ging het over het hele schip, tot groot vermaak van de bemanning. „Stuur" luisterde goed; hij mocht alleen maar stapvoets rijden en het ging prachtig. Maar de hond had er blijkbaar erg veel plezier in dat hij met zijn kleine baasje mocht rijden. Het ging steeds harder en harder tot „Stuur" om de bocht de korrebak met inhoud en al ondersteboven kieperde. Jankend bleef „Stuur" staan. Het dier was natuurlijk bang dat hij het verpeuterd had. Moeder ging er gauw op af en daar lag de kleine zeeman op zijn snuitje. „Stuur" was voorlopig ontslagen. Later mocht hij stapvoets nog eens de eer genieten rond te rijden.

Troost bij bemanning

* Ik werd natuurlijk door de komst van het broertje wat achter uitgezet en als een grote meid beschouwd. Er werd niet zoveel nota meer van me genomen — ik was toen nog geen twee jaar oud — maar ik vond het blijkbaar niet zo heel erg. Ik zocht mijn troost bij de bemanning en de kok. Volgens het verhaal van moeder gaf ik de mannen veel afleiding en er werd mij natuurlijk heel wat geleerd. Veel was er bij dat wel mocht, maar nog meer dat niet mocht. Ze kregen toestemming, me om de beurt te voeren. Hadden ze me meer dan volgestopt, dan stuurden ze me naar de kombuis en van de kok mocht ik me dan vermaken in een grote bult steenkool, die naast de kachel lag opgehoopt.

● Hij zorgde er voor dat ik zo zwart werd als een negerkind en dan gingen ze me flink plagen, omdat ze tranen wilden zien. Het werd natuurlijk een vermakelijk gezicht al die zwarte vegen en tranen. Was ik mooi genoeg toegetakeld, dan stuurden ze me naar de kajuit van mamma, die zich vanzelfsprekend een aap schrok. Ik werd dan prompt naar de bemanning terug gestuurd met de boodschap dat ze me schoon weer moesten afleveren. En zo solde ik maar heen en weer.

„Komt er wat áán?"

* Eindelijk kwamen we na ruim 'n jaar weer op de Eems met Delfzijl in zicht. Het ging als een lopend vuurtje door Delfzijl en iedereen wist van de geboorte van de kleine zeeman. Er was in die jaren — wat de ouderen zich zeker nog zullen herinneren — namelijk een bekende figuur in Delfzijl. Blinde Jááán werd hij genoemd. Hij was de bode voor de zeemansvrouwen en scharrelde altijd rond de vuurtoren en riep voortdurend: „Komt er ook wat áán?" Zo gebeurde ook op de dag van onze aankomst. „Jááán, breng gauw even bericht bij ouwe vrouw Balkema en vrouw Pronk (mijn grootouders) en zeg dat de Nijverheid er aan komt met kapitein Balkema," zo werd de man opgedragen. Van de kapiteinsvrouw kreeg hij altijd een dubbeltje en van de andere vrouwen vijf cent. Opoe Pronk stond aan de wastobbe toen Jááán zijn boodschap bracht en zijn dubbeltje kreeg. Opoe rende weg naar de haven, met haar armen vol schuim, een natte schort en op sloffen. Hier en daar riep ze dat haar dochter in zicht was. Veel mensen gingen mee naar de haven om dat wonder dat midden op de oceaan was geboren te zien binnenkomen.

● Er gingen toentertijd ter verwelkoming altijd veel bootjes een schip tegemoet en opoe Pronk stond kaarsrecht in een van de voorste en schreeuwde: „Truida, och Truida, loat gaauw ains 't wicht en de klaine jong zain." We werden dan in de hoogte gehesen. Nadat we aan wal waren gekomen, ging het in optocht door Delfzijl. Het was dan ook geen alledaagse gebeurtenis. Mijn broertje was ruim drie maand oud en zoals moeder vertelde moddervet. Hij werd in Delfzijl ingeschreven, geboren op 12 maart 1890, op zoveel Noorderbreedte en zoveel Westerlengte, in de Atlantische Oceaan tegenover het eiland Fernando Po(Afrika).

Nijverheid